

В СИСТЕМІ ПОЛІТОСВІТИ

З великим піднесенням і неослабним інтересом вивчають радянські люди матеріали історичного XXII з'їзду КПРС, нову Програму партії — програму побудови комуністичного суспільства в нашій країні.

«Тепер, — говориться в Резолюції XXII з'їзду партії на Звіт Центрального Комітету, — головним в ідеологічній роботі є глибоке роз'яснення Програми КПРС, озброєння трудівників радянського суспільства великим планом боротьби за перемогу комунізму, мобілізація всіх трудящих на перетворення в життя нової Програми партії».

Пропаганда і роз'яснення Програми і Статуту КПРС, історичних доповідей М. С. Хрущова та інших матеріалів з'їзду — першочергове завдання всієї нашої ідеологічної роботи.

Основу ідеологічної роботи партії становить політична освіта мільйонних мас трудящих.

На Всесоюзній нараді, присвяченій питанням ідеологічної роботи, секретар ЦК КПРС Л. Ф. Ілічов відзначив, що для поліпшення системи політосвіти необхідно тримати твердий курс на зміцнення зв'язку політичного навчання з життям, на розширення меж і підвищення дієвого впливу політосвіти, на розвиток творчих, самостійних і в першу чергу семінарських форм навчання.

В світлі цих завдань необхідно розглянути стан політосвіти в нашому університеті.

Більш як 850 співробітників університету — професорів, викладачів, лаборантів, робітників і службовців — вивчають матеріали та рішення XXII з'їзду КПРС, Програму партії.

Основною формою підвищення політосвіти у нас є участь самостійно вивчаючих марксистсько-ленінську теорію в роботі теоретичних семінарів.

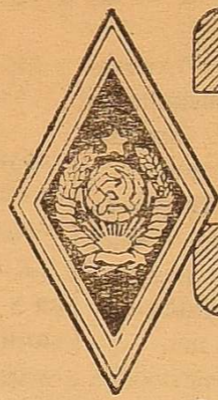
З початку учебного року (жовтень) були вивчені такі теми: «Рішення XXII з'їзду Комуністичної партії України», «Історичне значення XXII з'їзду КПРС — з'їзду будівників комунізму», «Перехід від капіталізму до комунізму — шлях розвитку людства».

В січні і на початку лютого на факультетах проходили теоретичні конференції по матеріалах XXII з'їзду КПРС. В лютому учасники теоретичних семінарів і гуртків вивчають інші теми по Програмі партії.

Заняття в теоретичних семінарах і гуртках проходять на достатньому ідейно-теоретичному рівні, жваво і цікаво. Матеріал, який обговорюється на заняттях, пов'язується з практичними завданнями, що стоять перед колективами факультетів.

З доповідями і повідомленнями, тісно пов'язаними з життям факультетів, виступають тт. Ю. О. Амброз, І. Д. Макаруч, О. В. Богатський, А. І. Позігун, Я. В. Захаржевський та багато інших.

Добре пройшли теоретичні конференції по матеріалах XXII з'їзду на географічному («Наука — безпосередня продуктивна сила»), філологічному («Моральний кодекс будівника комунізму»), фізичному («Роль природознавчих наук у створенні матеріально-технічної бази комунізму»), біологічному («XXII з'їзд КПРС і завдання біологічної науки») факультетах та на факультеті іноземних мов

ЗА НАУКОВОЇ КАДРИ

Орган парткому, ректорату, комітету ЛКСМУ та профкому
Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова

№ 5 (702)

П'ятниця, 23 лютого 1962 р.

Ціна 2 коп.

Разом з воїнами

(«Завдання партії в галузі виховання і освіти»). З цікавими і змістовними доповідями виступили на конференціях, тт. Б. Л. Гуревич, Р. И. Файтельберг, Я. Я. Нейдорф, Г. М. Мірак'ян та інші.

Успіх партійної пропаганди, її ідейний рівень, органічний зв'язок з життям і боротьбою народу за побудову комуністичного суспільства, залежать перш за все від керівників теоретичних семінарів та гуртків.

Протягом багатьох років успішно проводять в університеті пропагандистську роботу Д. Г. Елькін, Д. М. Щербаков, О. І. Романовський, Б. М. Меламед, С. Я. Коган, В. П. Тульчинська, К. Д. Петряев та інші.

Партійний комітет регулярно розглядає на своїх засіданнях питання про вивчення співробітниками факультетів матеріалів та рішень XXII з'їзду КПРС. Так, партійний комітет на своїх засіданнях 29 листопада 1961 р. та 24 січня 1962 р. розглядав питання про вивчення матеріалів XXII з'їзду КПРС на фізичному, географічному, хімічному факультетах та факультеті іноземних мов. Було визнано, що поряд з успіхами в політосвіті мають місце і суттєві недоліки. На фізичному, біологічному, хімічному факультетах та факультеті іноземних мов не все гаразд з відвідуванням семінарів і гуртків, трапляються навіть зриви занять (фізичний факультет, керівник семінару — А. Е. Брюханов), відсутня наочна агітація на заняттях, порушується календарний план проведення занять. Підвищення ідейно-теоретичного рівня викладачів не стало ще в центрі уваги роботи кафедр. Партійний комітет вказав на необхідність удосконалювати форми і методи нашої роботи.

Всі ці недоліки необхідно ліквідувати в найкоротший строк, потрібно неухильно підвищувати ідейний рівень занять. Вся робота над вивченням і роз'ясненням матеріалів XXII з'їзду КПРС повинна спрямовуватись на здійснення високої мети — побудови комуністичного суспільства.

А. П. ІВАНОВ,
член парткому.

Нещодавно в Будинку офіцерів відбулося засідання наукового гуртка студентів-заочників ОДУ, присвячене 44-й річниці Радянської Армії.

Делегат XXII з'їзду КПРС полковник Ф. О. Алексєєв розповів про роботу з'їзду, про завдання, які поставив з'їзд перед радянським народом, поділився своїми вра-

женнями. Потім виступив з тематичною доповіддю про розвиток марксистсько-ленінського вчення, про війну і армію студент-заочник В. Ф. Сапега.

На закінчення члени гуртка подивились художній фільм про життя та бойове навчання воїнів Радянської Армії.

ПРО АРМІЮ РІДНУ

ВІРНИЙ ЗАХИСНИК СПРАВИ КОМУНІЗМУ

ЗАГАРТОВАНІ в боях, овіяні невмирущою славою великих перемог радянські Збройні Сили, а разом з ними весь радянський народ відзначатимуть свою 44-ту річницю.

Ростуть і міцніють сили прогресу. Наша країна, весь соціалістичний табір має могутню армію, здатну кожну мить стати на захист своєї Вітчизни, усіх народів соціалістичного табору.

За 44 роки свого існування Радянська Армія неодноразово проявляла масовий героїзм, своїми безсмертними подвигами довела відданість Батьківщині, Комуністичній партії, всьому радянському народу.

В жорстокій боротьбі Червона Армія вшент розбила набагато переважаючі сили внутрішньої контрреволюції та інтервенції. Найбільшим випробуванням для нашої країни та її Збройних Сил стала Велика Вітчизняна війна.

«Сила нашої армії, — відзначає М. С. Хрущов, — полягає в тому, що вона — справді народна армія, втілення єдності радянського суспільства, дружби народів нашої країни. В цьому її великі переваги, яких не може бути в арміях капіталістичних держав. Почесний обов'язок радянських воїнів — неупинно зміцнювати свої зв'язки з народом, завжди підтримувати високий авторитет нашої армії серед трудящих і своїм самовідданим служінням Батьківщині з честю виправдовувати їх високе довір'я».

Радянський Союз — миролюбна країна. Вона нікому не погрожує і докладає всіх зусиль, щоб не допустити виникнення нової світової війни. М. С. Хрущов не раз заявляв перед усім світом про нашу готовність повністю відмовитись від армії, потопити в морі атомні бомби та ракети, якщо капіталістичний світ прийме пропозицію

про загальне і повне роззброєння під суворим міжнародним контролем. Але до того часу, поки капіталістичні країни не погодяться з цим, зміцнення оборони СРСР — головне із завдань радянського народу.

В сучасних умовах від нашого народу і радянських воїнів вимагається виключно висока пильність, постійна бойова готовність. До цього закликають нас історичні рішення XXII з'їзду. Нещодавно з агресивною промовою, втративши розум, в гарячці атомного психозу, виступив американський міністр Р. Макнамара. У відповідях на питання кореспондента «Правди» Міністр оборони СРСР маршал Р. Я. Малиновський дав рішучу відсіч американському міністру.

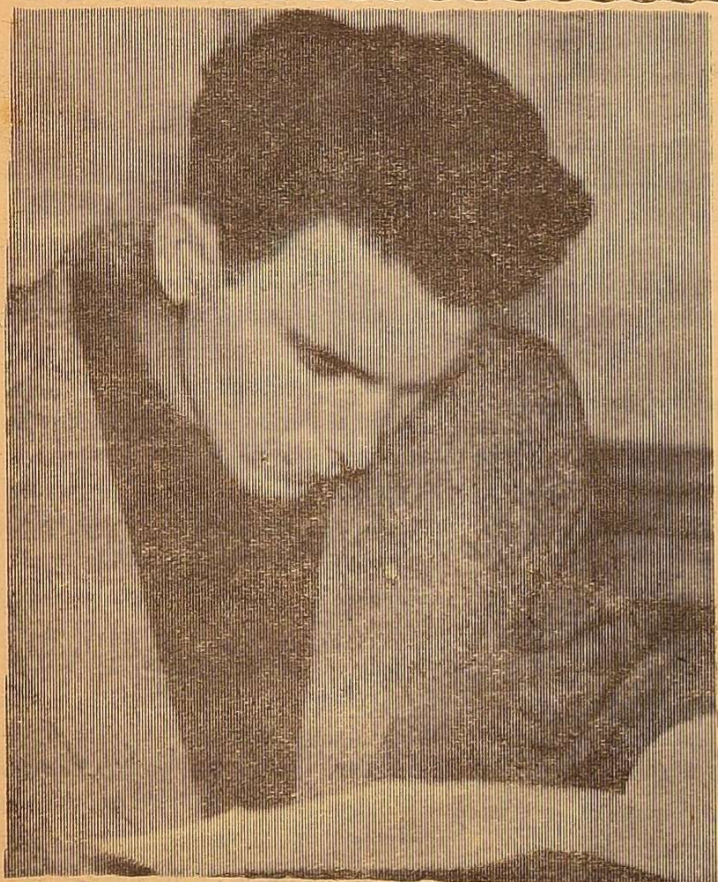
«Радянські Збройні Сили, — сказав Р. Я. Малиновський, — якщо вимагатиме того обстановка, зможуть стерти з лиця землі одним ракетно-ядерним ударом будь-які об'єкти, всі промислові і політичні центри США, знищити ті країни, які дали свою територію під американські бази».

В зміцненні Збройних Сил, обороноспроможності нашої країни велику роль відіграє діяльність ДТСААФ. Численні колективи ДТСААФ, в тому числі і колектив нашого університету, проводять різноманітну, продуктивну роботу, беручи активну участь в усіх видах оборонної роботи.

Безмежно віддани вченню Леніна, натхненні історичними рішеннями XXII з'їзду КПРС, новою Програмою, радянські воїни живуть одними думками і почуттями із своїм народом, безмірно пишуться високим довір'ям партії.

Свою 44-ту річницю Радянська Армія зустрічає могутньою і сильною, здатною виконати будь-яке поставлене перед нею завдання.

Полковник М. ХАЇТ.

Студент II курсу геофаку В. Берников і минулу сесію склав тільки на «відмінно».

Фото В. Соломонова.

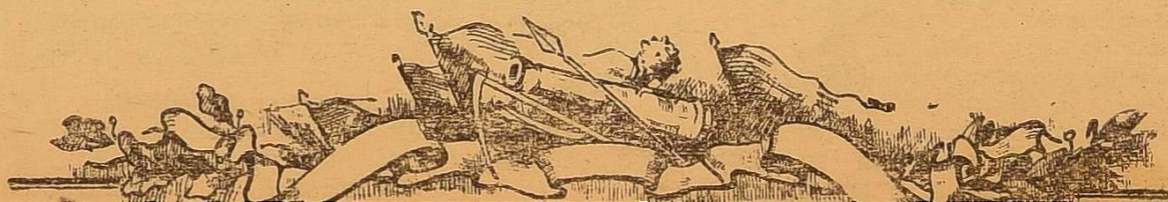
ЧУТТЯ ЄДИНОЇ РОДИНИ

ВАЖКІ дні і місяці 1941, 1942 років... Військова частина, у якій я служив, входила до складу Південного фронту і цілком була укомплектована з одеситів. 12.VII.1941 р. попрощались ми з рідним містом і прибули на місце призначення. Умови склались так, що наші війська змушені були відступати певний час. У очах населення ми бачили і слези, і гнів, і любов, і докір... Але всюди нас зустрічали, приймали і проводжали як рідних синів.

Вперед за Родину!..»

Я і досі бережу ці поштовкі від часу листочки, як дорожу пам'ять про шедрі хліб-сіль народів-братів, про могутнє чуття єдиної родини, яке зігрівало і зігриває наше серця.

Доцент К. Ю. ДАНИЛКО.

Про революційне минуле

В 1965 році наш університет святкуватиме свій столітній ювілей. Протягом свого існування Одеський (Новоросійський) університет був важливим центром розвитку демократичної культури українського та російського народів.

Тема моєї дипломної роботи тісно пов'язана з історією університету, з життям студентів. Мета моєї роботи — вивчити революційний рух у Новоросійському університеті на другому етапі визвольного руху в Росії (1861—1895).

В ті часи, коли пролетарський рух зароджувався, революційна діяльність демократично настроєного студентства мала велике значення. Студенти Новоросійського університету брали активну участь в народницькому русі 70—80-х років, проводили агітаційну роботу серед робітників. В 1866 році жандармський штаб-офіцер Кноп повідомляв одеського градоначальника М. М. Шидловського про те, що в університеті організуються революційні гуртки, які готують «чим більш освічених, тим більш небезпечних і шкідливих утопістів».

В 1871 р. розгорнув свою діяльність студентський гурток, організований студентом юридичного факультету А. Желябовим. А в 1872 р. студенти А. Ярошенко, В. Костюрин, Ф. Щербина, А. По-

пич, вільний слухач І. Ковалевський встановили зв'язок з гуртком робітників чавуно-ливарного і машинобудівного заводів. Студенти університету відмовились в 1894 році від збору грошей на вінок «в бозе почившему» Олександрові III.

Революційна діяльність студентів Новоросійського університету була складовою частиною загальнодемократичного натиску на самодержавство і розвивалась в тісному зв'язку з наростаючим робітничим і селянським рухом.

Р. ГОМЕНЮК,
ст. V курсу істфаку.

В наш час, коли математична наука і суміжні з нею дисципліни відзначаються великими узагальненнями і високою абстракцією, лінгвістика все більше втягується в загальний потік розвитку точних наук. Великого значення набуває прикладна лінгвістика, удосконалюється машинний переклад.

Найактуальнішою лінгвістичною проблемою в наш час є проблема знаковості мови. Вчені світу намагаються знайти методологічну основу для класифікації мовних знаків, шукають точки зіткнення точних наук і науки про мову.

На шляху до розв'язання цих проблем виникає багато гарячих суперечок, зовсім протилежних

При кафедрі філософії

точок зору. Однак шукання продовжуються, хоч багато хто із дослідників настроений скептично.

Дійсно, мова так тісно пов'язана з людиною, з її психікою і умовами, в яких вона живе, що важко припустити, що можна створити зовсім абстрактну знакову систему мови. Іноді вчені створюють струнки теорії, а на практиці вони виявляються непридатними. Саме в такому становищі знаходиться теорія датського лінгвіста Ельмслєва, голови копенгагенського структуралізму — глоссемантики. Ельмслєв ставив перед собою велике завдання: знайти нерозкладні одиниці мови, загальні для всіх мов та інших знакових систем. Це дало б можливість читати будь-який текст будь-якою мовою. Але навіть найбільш доброзичливо настроєні до нього буржуазні вчені говорять про непридатність цієї теорії. Французький лінгвіст Андре Мартіне заявив, що теорія Ельмслєва — «башня із слонової кості», яка підноси-

ться над мовною реальністю, зовсім ігноруючи її.

Ідеалістична загальнофілософська позиція Ельмслєва привела до повного ідеалізму в мові.

Моє завдання полягає в тому, щоб детально охарактеризувати принципи глоссемантики в світлі марксистсько-ленінського мовознавства. Для порівняння розгляну і інші школи зарубіжного мовознавства, вирішення проблеми знаковості мови в радянському мовознавстві, зокрема В. А. Звегинцевим і Л. О. Резниковим.

Періодичні консультації з керівником дипломної роботи доцентом С. Я. Коганом допомагають розібратися в складному матеріалі.

Робота приносить велике задоволення, визнаєш багато нового. Для того, щоб бути справжнім викладачем мови, потрібно знати не лише її основні розділи, потрібно знати її загальні принципи, її філософію.

Т. ТАРАСЕНКО,
студ. V курсу філфаку.

Звітують дипломники-фізіологи

На кафедрі фізіології людини і тварин (зав. кафедрою — проф. Р. Й. Файтельберг) спеціалізується 13 студентів-дипломників. Вони виконують дипломні роботи експериментального характеру з різних питань фізіології, які мають значний теоретичний інтерес.

Оволодівши методикою фізіологічних досліджень, майже всі студенти самостійно виконують експериментальну частину роботи, вивчають літературу за темами. Про хід виконання дипломних робіт студенти звітували на засіданні кафедри.

Ті, хто виконав уже експериментальну частину роботи, робили доповіді в науковому гуртку. Студенти Ісаханова (керівник — проф. Р. Й. Файтельберг), Непрілюк (керівник — Н. К. Бочарова), І. Гловок (керівник — доц. Л. А. Семенюк), Р. Морткович (керівник — доц. Л. А. Рябова) та ін. одержали схвальні відзиви з боку гуртківців та членів кафедри.

У деяких студентів (Терлецької, Мережко) робота над дипломними дещо гальмується через недостачу тварин, придатних для досліджень.

Ці недоліки необхідно терміново ліквідувати. А студенти повинні докласти всіх зусиль, щоб виконати дипломні роботи своєчасно і на високому рівні.

Доц. Л. А. СЕМЕНЮК.

Цікаво і творчо

Цікаво й творчо проходить в цьому році робота у дипломантів фізичного факультету. Теми тут настільки складні, що власних кабінетів та лабораторій не вистачає. Та в нашій країні все до послуг студентів. Пріяті курськи Поплавський і Джебеян, Коваленко, Макардєй, Зотов та Шпаковська виконують свої дипломні роботи в інститутах АН УРСР.

Але молодих фізиків цікавлять не тільки складні теоретичні питання. Група дипломантів (Чебан, Гордейко, Костюк, Басенко, Скинський та Арасимович) під керівництвом доцента К. К. Демидова виконують свої теми безпосередньо на виробництві — на одному з заводів міста Херсона.

Багато цікавого можна розповісти й про роботу дипломантів доцента Федосєєва. Тут звертає на себе увагу сам метод колективної роботи. Так, скажімо, над однією з складних тем фізичних властивостей палива наполегливо працює аспірант Мохов. Під його безпосереднім контролем і керівництвом виконує свою тему Валерій Глухов, який, в свою чергу, керує курсовими роботами кількох студентів третього курсу. Звичайно, що цей метод дасть позитивні наслідки.

ВПЕРШЕ НА ФАКУЛЬТЕТІ

Сподіваємось, що кафедра обра-
ла вірний шлях у цій роботі.

О. Швець — дипломниця факультету іноземних мов, одна з кращих студенток.

Оптимістично настроєний студент-дипломник В. Пясковський.

— Спочатку, — говорить він, — багато хто із нас думав: «Навіщо ці дипломні роботи?». Але поступово, все більше заглиблюючись в роботу над темою, починаєш відчувати справжній творчий інтерес. Я, наприклад, працюю над темою

«Переклад фразеології з німецької мови на російську в романі Зегерс «Мертві залишаються молодими». Раніше мені навіть не приходило в голову сумніватися в правильності перекладу. А тепер я бачу всі ко-
струбатості, неточності, пробли в перекладі, особливо фразеологічних зворотів, які важко перекладаються, не завжди мають відповідники в російській мові.

Але писати дипломні роботи нам важко. Немає чіткого уявлення, якою повинна бути дипломна робота. Хоч би подивитись на яку-небудь дипломну. Та на факультеті їх немає. Ми просили показати нам роботи філфаку. Але наше прохання чомусь не задовольнили.

1. Чопек говорив мало, але без зайвих слів ясно, що людина з головою поринула в нову, цікаву роботу:

— Працюю над текстом, вивчаю літературу. Звичайно, коли я більш заглиблююся у роботу, то буде видно, як далі розвивати тему. В консультаціях нестачі немає, в літературі теж. Але часу мало. Хіба ж дипломна робота пишеться за 3 місяці?

НАШ КОР.

На факультеті іноземних мов у цьому році випускники вперше захищатимуть дипломні роботи. І студенти, які пишуть дипломи, і їх керівники йдуть новими, непротоптаними стежками. Ми поцікавились, як ставляться випускники факультету іноземних мов до цього нововведення, як пишуть свої роботи.

Наш кореспондент звернувся до завідуючого кафедрою німецької філології доц. Д. О. Кожухаря. Ось що він розповів:

— Кафедра німецької філології займається питанням дипломних робіт випускників з кінця минулого навчального року. Ми розуміємо, що на нашому факультеті студенти вперше пишуть дипломні роботи. Це велика перевірка як для студентів, так і для викладачів.

З нашого боку були організовані поїздки в столичні вузи для знайомства з тематикою, з організацією роботи. Уже на початку навчального року студентам була запропонована широка тематика: з лінгвистически, лексикології, мелодики, зарубіжної літератури. До обрання тем студенти віднеслись серйозно. Темі гаряче обговорювались, іноді пропонувались нові варіанти, дехто писав дипломну роботу іноземною мовою.

Роздуми після сесії

Заліки та екзамени з політичної економії на III курсах історичного та хімічного факультетів підтвердили, що там, де студенти систематично працювали над засвоєнням матеріалу курсу, жваво і з інтересом обговорювали поставлені на семінарських заняттях питання, виступали з доповідями, ґрунтовно вивчали першоджерела, там і сесія пройшла успішно. Саме завдяки наполегливій роботі студентів III курсу істфаку протягом семестру, на цьому курсі не було зовсім завалів, студенти давали повні відповіді на всі поставлені питання.

На відміну від своїх попередників, менш серйозно поставились до вивчення курсу політекономії в I семестрі студенти III курсу геофаку.

Студенти Котликова, Михальчук, Повідаш, Шуйський, Бабенкова, Яцька працювали протягом семестру добре і систематично. Однак, студент Бондар, який багато пропускав лекцій та семінарських занять, не міг скласти залік «з першого за-

ходу». Відмовчувалась на семінарських заняттях і студентка Бойко, а залік теж складала двічі.

Здавалося б, третьокурсники геофаку серйозно повинні подумати над наслідками сесії, зробити для себе висновки. Але вже перша зустріч зі студентами 7.II 62 р. цього не підтвердила. На семінарі була відсутня добра половина студентів курсу. З перших днів навчання студенти показали свою недисциплінованість і несерйозне ставлення до навчання. І студенти, які пропускають лекції та семінарські заняття, чомусь не стали предметом обговорення на курсі, не викликають обурення у студентів. Таке становище не можна терпіти. Потрібно уже тепер думати про весняну сесію. Вона не за горами.

Третьокурсники хімфаку теж повинні зробити для себе висновки, тим більше, що на курсі багато незадовільних оцінок і з інших дисциплін.
Ст. викл. А. О. МАМОНТОВА.

Виховання і вихователі

До якого часу може виховуватись людина? Чудне питання: різні бувають люди... А якщо мова йде про культурну людину, про людину з вищою освітою? Так, з вищою — не сьогодні, так завтра. До якого часу?

А коли людина сама може почувати себе здатною виховувати інших?

ПОПРОСИВ ПРОБАЧЕННЯ...

Прибиральниця плаче... Йй прикро, і ми розуміємо її. В коридорі біля буфету стояв студент, палив, розсипавши попіл на підлогу, яку вона тільки що вимила. А пішов студент і залишився брудні сліди на ще вологій підлозі. Жінка тільки сказала услід: «Хоч би ноги вигерли». У відповідь — лайка. Брудна, як сліди від чобіт.

Випадок не залишився невідомим. Ось і прізвище «героя» — Ефендієв, четвертокурсник мехмату. Перед усією групою просив він пробачення у жінки і забув мабуть про той випадок.

Питаємо ту, кого він облявав. Ні, вона не забула.

— Бачу часто того хлопця, — каже вона. — Свого часу вибачатись бігав, а тепер і «здрастуйте» не скаже. А ми ж начебто знайомі...

Ефендієв попросив пробачення, і групу це цілком задовольнило. Він забув про свій вчинок, хотів забути й забув. Чому ж група одразу все забула?

ДРУГА СТОРОНА МЕДАЛІ

В головному корпусі біля виходу сидить хлопчик, сумує...

- Ти загубився?
- Ні.
- А живеш де?
- Тут, близько.
- Так чому ж додому не йдеш?
- Я покараний.

Дізнаємось про деталі. Хлопчик, син двірника, бігав з товаришем по університетському коридорі грався з світлом. Проходив «якийсь солідний дядько», зняв з голови хлопчика шапку, сказав: «За шапкою прийдеш з матір'ю». Адреси «вихователь» не залишив і пішов. Він поспішав, а хлопець сидить в університеті і боїться йти додому без шапки. Та й надворі не тепло.

Ми не знаємо прізвища «солідного дядька», не знаємо, студент це був, чи... Знаємо одне: це — Ефендієв. Зараз чи в перспективі — не має значення. Саме такими методами може виховувати дітей людина, подібна до нашого знайомого з 4 курсу мехмату. Звичайно, хлопчик був винен. Але «педагогічний прийом» не потребує коментарів.

Рейдова бригада «ЗНК».

В формуванні естетичних і критичних позицій О. С. Пушкіна важливу роль відіграє період південного заслання поета. Цей період тривав 4 роки. Він характеризується в художньому розвитку Пушкіна пошуками нових творчих шляхів і свого місця в житті Росії, становленням на позиції реалізму та народності.

В заслання Пушкін на місці не сидів. Він об'їхав Чернігівську, Полтавську, Катеринославську, Херсонську, Подольську, Київську, Таврійську і Волинську губернії. Він побував у 124-х населених пунктах, а маршрут між Кишиневом, Одесою та Миколаєвом повторив декілька разів.

Про своє перебування на Україні Пушкін писав:

«В единении мой своенравный
гений
Познал и тихий труд и жажду
размышлений».

Поет вивчав історію України, географію, літературу, народну творчість. Дружба з Гоголем почалась з читання автором «Вечорів на хуторі біля Диканьки». Пушкін знав Котляревського, Гребінку, Квітку-Основ'яненку, Гулака-Артемовського, Боровиковського, Максимовича. Він був серед декабристів Півдня — Орлова, Раєвського, генерала Пушкіна. В Кишиневі 9 квітня 1821 року поет познайомився з Пестелем, бував у Кам'янці, де збиралися декабристи, був у курсі їх справ.

О. С. Пушкін багато думав на Україні про взаємини між поміщиками і селянами, — це була найактуальніша тема російського життя.

Він уже в травні 1820 р. в Катеринославі знав про селянські повстання і на основі баченого написав «Братів-разбойников». На півдні він проїжджав через Чаплинку, куди Катерина II заслала Турбаївських повстанців.

Учасник пристрасних суперечок у Кам'янці з питань рабства селян, Пушкін особливо надавав на російське дворянство, таврував влучним словом українських магнатів. На Україні зміцнів волелюбний дух поета, зросла свідомість. Поет мав великий вплив на українську літературу і особливо на Шевченка. Поетів рідна мрія про свободу, тема народних повстань, реалістичний метод творчості. Кожний із поетів — основоположників двох братніх літератур — відобразив у своїх творах мрію та надію свого народу. Це глибоко розкрив О. М. Горький, який назвав Шевченка, Пушкіна та Міцкевича «радостними явленнями, воплощающими дух народа с наибольшей простотой, силой и полнотой».

Після Великого Жовтня радянські поети з великим захопленням перекладають твори Пушкіна. М. Рильський охарактеризував переклади Пушкіна на українську мову як «прекрасний спосіб вигострити свою мовну зброю, піднести українську мовну культуру на вищий щабель розвитку».

З кожним роком все ширше і глибше Пушкін входить в літературу і життя українського радянського народу, стає рідним і близьким. Український радянський народ свято береже пам'ять про великого російського поета, створює про Пушкіна легенди, оберігає Пушкінські місця.

За словами К. Федіна, в літературному світі немає смерті, мертві теж вміщуються в справи наші, діють разом з нами, як живі. Це перш за все стосується Пушкіна і Шевченка. Радянські поети звертаються до Пушкіна, як до живого.

Царським сатрапам не вдалося вбити великий геній поета, вкрасти його у народу. Не вдалося це й гітлерівським загарбникам. Фашисти зруйнували будинок Пушкіна в Одесі, як і Ясну Поляну і тихий Канів, але пам'ять про поета живе в серцях наших людей.

З великою любов'ю пише М. Рильський у вірші «Пушкінський дім в Одесі» про безсмертя Пушкіна:

І пам'ятник нерукотворний —
Діла його, його слова —
Любов оточує жива...

Радянський народ свято шанує пам'ять О. С. Пушкіна. У вірші «Вечір Пушкіна в колгоспі» І. Нехода пише:

Твій день святкуючи сьогодні,
Пишаємось тобою ми
За те, що душі благородні
Будив і окриляв уми!»

Доцент П. І. ЗБАНДУТО.

З піснями і жартами вирушала на екскурсію до Москви група студентів-трейбокурників філфаку. Послули десь о четвертій годині ранку. Тільки профоргу Аллі Пляченко чогось не спиться. В пам'яті один за одним спливають дні, проведені в колгоспі на збиранні кукурудзи. Адже подорож до Москви — нагорода за роботу в колгоспі.

Не все тоді йшло гладенько. Декому хотілося раніше додому поїхати, декому колгоспна робота була не до вподоби. Однак справилися. Закінчили збирання кукурудзи набагато раніше строку. Добре попрацювали в колгоспі

Поліщук, Бутенко, Колісник та інші студенти, які зараз мчать до Москви.

У вагоні трохи притихли. Дехто наспівує українських пісень, чути розмови:

— Світлано, у МХАТ підемо?
— Обов'язково.
— А ми спочатку у Великий театр...

— Вечірню Москву подивимось!
До Москви під'їздили на світланку. Київський вокзал зустрів нас, одеситів, відносно тишею. І тут несподіванка: Аркадія Ісайовича, Олійника та Кузя, які вилетіли раніше і повинні були нас зустрічати, не було. Ми вже виріши-

ли, що вони проспали. Але пізніше виявилось, що за московськими даними ми повинні були заїздити на 3 години. Тепер смішно, а тоді було не до сміху.

Вже через годину по приїзді ми були в музеї В. І. Леніна. З благоговінням розглядали ми особисті речі Володимира Ілліча, копію-кабінет Леніна в Смольному. Прямо з музею пішли на Красну площу.

Пізно ввечері повернулися в студентський гуртожиток (жили ми у студентів-будівельників) стомлені, але задоволені.

Далі все нове й нове. Щоб описати все те, що ми побачили і пережили в Третьяковській галереї, то мабуть, вийшла б ціла книжка.

В одному із залів ми всі застигли з несподіванки. Чудове, неповторне наше Чорне море! Ніхто ще не змалював його так, як І. К. Айвазовський. Цей пейзаж — гімн морю, яке так любив художник і в яке закохані ми.

Після «Третьяковки» — поїздка в МГУ. Хотілося побачити, як живуть наші колеги, побувати на Ленінських горах...

Побували ми і в літературних музеях, на виставках, в музеї образотворчого мистецтва ім. О. С. Пушкіна... Та хіба все перелічити?

М. ТУРАНЬСКА,
студентка III курсу філфаку.

Багато побачили

В столиці ми були вперше. Незважаючи на те, що нам так багато доводилося чути про кожний куточок її, те, що ми побачили своїми очима, вразило нас і назавжди збережеться в нашій пам'яті до найменших подробиць. Все там вражає своєю своєрідністю: широкі вулиці, старовинні пам'ятники російської культури, Красна площа з сивим Кремлем на фоні величних новобудов і надзвичайно живий ритм вічно молодого міста.

Так, саме цей молодий дух Москви і вражає кожного, хто бачить її вперше, — адже Москва будується не тільки на околицях, а і в центрі міста. То тут, то там білють рештування новобудов. І тільки де-не-де можна зустріти ще почорнілі будиночки, залишки російської дерев'яної столиці. Але незабаром прийде і до них черга, адже Москва росте так швидко, що навіть важко собі уявити, якою вона стане через 15—20 років.

Ми багато побачили, багато взнали. Але могли б ще більше взнати, коли б знайомилися з Москвою за раніше наміченим планом. Комітету комсомолу, який організував цю поїздку, надалі потрібно врахувати це і більш продумано організувати огляд міста.

Студентка III курсу ф-ту іноземних мов А. ПІГАЛЄВА.

МОСКВА, МОСКВА...

(Закінчення. Початок в № 4)

25.1.62 р. Влаштувалися непогано. Живемо в Сокольниках, в студмістечку. Сьогодні були в літературному будинку-музеї Л. М. Толстого. Співробітниця музею розповіла нам про його створення, про зібрані тут матеріали. Ми подивилися експозицію музею. В першому залі — великий стенд з книгами письменника, перекладеними багатьма мовами світу. Тут же картини художників М. Неестерова «Толстой у прада», І. Рєпіна «Толстой в яблоневому саду», М. Ге «Толстой за роботою». Інші зали розповідають про життя і творчість письменника.

26.1.62. Ми проходимо у велику вітальню будинку в Хамовницькому провулку. Тут бували такі знаменитості, як О. М. Горький, А. П. Чехов, О. Б. Гольденвейзер. Робочий кабінет Л. М. Толстого. Тут він писав «Воскресення», публіцистичні статті. Тут відбулася перша зустріч сивовологого Л. М. Толстого з молодим Горьким. Зустріч, про яку з вдячністю згадує Олексій Максимович. А ввечері, на нас чекала прем'єра Малого театру «Гроза». Катерину грала Р. Ніфонтова, Кабаніху — В. Пашенна (вона і постановник), Дикого — М. Жаров. Я думаю, більше нічого не потрібно додавати, коментарі, як кажуть, зайві.

Гортаючи сторінки історії

У 90-ті роки 19 ст., незважаючи на реакцію, ім'я Белінського, як і ім'я Чернишевського й Добролюбова, стало прапором епохи.

У зв'язку з 50-річчям з дня смерті В. Г. Белінського на засіданні правління історико-філологічного товариства при Новоросійському (Одеському) університеті було вирішено в 1898 р. провести публічне засідання, присвячене пам'яті великого критика.

107 засідання історико-філологічного товариства було не тільки публічним, а й урочистим. Воно проходило в залі урочистих засідань університету, біля кафедри стояв бюст Белінського, прикрашений квітами.

З доповіддю виступив професор В. М. Істрин («В. Г. Белінський як історик російської літератури») і професор І. А. Лінніченко («В. Г. Белінський в боротьбі слов'янофілів і західників»). На доповідях позначилася реакція 80—90-х років. Це особливо було помітно на доповіді проф. Лінніченка. Він відзначав, що «неумолчно звучить вечная память» «великого русского критика, воспитавшего целое поколение», що «слово его живет и ныне в самых чистых уголках нашей души». І разом з тим професор називав В. Г. Белінського на догоду реакційній критиці «недо-

учившимся студентом», «убежденным западником», який «в конце своей деятельности требовал для России развития самобытного, не подражательного, и в этом он приблизился к умеренным славянофилам».

Але, незважаючи на це, в доповіді відзначалося, що В. Г. Белінський займав визначне місце серед критиків 30—40 років, вказувалося на великий авторитет «неистового Виссариона».

З великою увагою була заслухана доповідь проф. В. М. Істрина. Його заключні слова про те, що «имя Белинского никогда не сойдет со страниц истории литературы», тому що В. Г. Белінський перший висвітлив історичний розвиток нової російської літератури і вказав у ній «каждому писателю свое место», були зустрінуті гарячими оплесками.

В. М. Істрин розкрив у своїй доповіді значення Белінського для російської літератури та критики, вказав на його роль і місце як історика літератури.

Вшанування пам'яті В. Г. Белінського в Одесі в 1898 р. — яскрава і визначна сторінка з історії нашого університету.

Ф. Л. ГОЛЬДІН,
доцент.

27.1.62 г. Ви заходите до казкового палацу, збудованого за останнім словом техніки. Стіни нижнього поверху зроблені із скла. Гардероб (яке це прозаїчне слово в даному випадку) на 6000 чоловік, вгору ведуть сходи, застелені бархатними килимами. Хочете на II, III, IV поверх — будь ласка, до ваших послуг ескалатор. Хочете відпочити в антракті — є зручні м'які дивани та крісла. Можете стукати каблучками, скільки хочеться, вас всерівно ніхто не почує: підлога палацу оббита якимись особливими доріжками. А зал для глядачів! Ні, мабуть про красу цього чуда-палацу «ні в казці сказати, ні пером описати», це потрібно подивитись самому. Нам це вдалося: сьогодні ми були в Кремлівському Палаці з'їздів.

28.1.62 р. Весь день був заповнений. Вранці — «Белоснежка и семь гномов» в театрі-студії «Современник». Поставив її Олег Табаков. Талановито, влучно, дотечно. А сім гномів — це дні тижня.

В день були в Музеї Чехова. Сьогодні — 102 роки з дня народження А. П. Чехова. Антон Павлович жив у будинку по Садово-Кудринській з 1886 по 1890 рік. Мовчки заходив в кімнату, де працював Чехов. В ній він написав багато творів, які ввійшли в скарбницю літератури. Експозиція музею складається із рукописів Чехова, афіш театральних вистав, портретів артистів МХАТу.

Знову — Великий театр. На цей раз — 3 балети: «Шопеніана», «Паганіні», «Ночной город». В «Шопеніані» танцювала С. Адирхаєва, бувша солістка нашого театру. Нам, одеситам, було дуже приємно слухати, як зал скайдував: «А-дир-ха-єва!» Але мені особливо сподобався «Паганіні». В балеті великий скрипач-віртуоз закоханий не лише в мистецтво, а і в життя. Балет — згадки Паганіні про своє життя, про зустрічі з Музою. Смерть обриває спогади Паганіні. Однак великий геній — сильніший за смерть. Це яскраво підкреслено в фіналі балету. Головні партії виконували С. Васильєв та Є. Максимова. Я була в захопленні!

29.1.62 р. Сьогодні працівники літературного музею приготували нам сюрприз: ми зустрілися з відомим літературознавцем, особистим секретарем Л. М. Толстого М. М. Гусевим. Він розповів нам багато цікавого про Льва Миколайовича, про його чуйність, працьовитість, поділився своїми творчими планами. Було дуже приємно, що М. М. Гусев звертався до нас, як до колег, і побажав успіхів у роботі нашого спеціалістичного музею. Навіть соромно трохи: адже ми по суті нічого не зробили. Сьогодні за нашим розкладом був «Голлий король» в театрі-студії «Современник». Та де там! Квитків уже давно не бул. В Москві цей молодіжний театр найпопулярніший, а «Голлий король» — їх коронна вистава. Повернулись додому злі, ледве не позамерзали. Вперше потерпіли фіаско. Що ж, буває.

4.11.62 р. Головна краса нашої московської програми — «Медея» Еврпіда, яку поставив М. Охлопков. Відверто кажучи, не вірилося, що події далекого минулого глибоко схвилюють нашого глядача. Велика заслуга в цьому безперечно постановника і виконавців головних ролей — Є. Козирєвої та Є. Самойлова. Горда Медея прекрасна в своєму гніві та протесті. Жінка, яка повстає проти приниження так нестримно, що руйнує все, навіть своє життя.

Бере участь у виставі хор. Дуже оригінальна музика (фрагменти із опери С. І. Танєєва «Орестея»). Вона природно вплітається в трагічне повіствання. Багато режисерських знахідок. Вражає сцена відчаю Медеї, коли вона вбиває своїх дітей. Щоб врятувати свою честь, свою зневажену людську гідність, мати підіймає руку на найдорожче в її житті. «Медея» — це, по-моєму, найкраще із того, що ми бачили в Москві.

5.11.62 р. І нарешті від'їзд. Прощаємося з нашими новими друзями — студентами Москви. Останній раз в метро і... поїзд.

Перебиваючи один одного, ділилися враженнями. Я перечитувала свій щоденник. Багато написала, а скільки ще можна було написати (про «Іркутську історію» з Борисовою в головній ролі, про виставу в театрі «Моссовета» «Орфей спускається в ад», про молодіжне кафе «Юность» і про кінотеатр «Россія», про музей Пушкіна і про станції-палади метро)! Але про все не напишеш. Розповідати доведеться, можливо, з тижнем (вдома, друзям, знайомим), а писати... Та й не все можна описати словами.

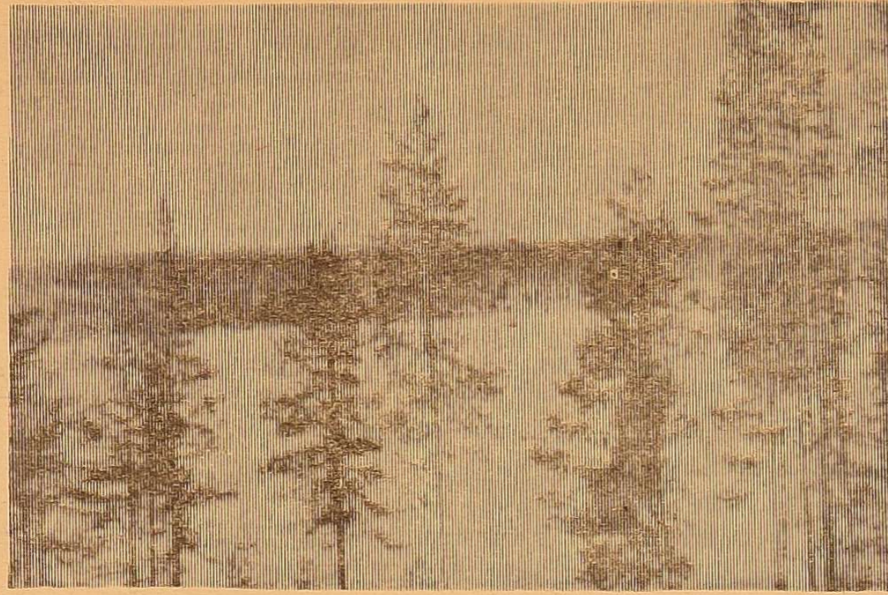
А. ПЕРЕЙМЕР.

До туристських ТРОПАХ

Вже давно так повелося, що число 13 називають нещасливим. А ми — тринадцять учасників походу в Карелію переконалися, що ми, навпаки, найщасливіші люди. Адже нам випало щастя провести зимові канікули в цій чудовій казковій країні, побувати на екскурсії в Ленінграді.

10 днів ми знайомилися з природою і багатствами Карельського краю. Все для нас тут було новим і незвичайним. Ліси карельської берези, перемішані з сосною, озера, покриті снігом, сонце, яке висить цілий день низько над горизонтом — все це надовго залишиться в нашій пам'яті. Що може бути кращим, як пройтись на лижах в карельському лісі?

Вдень — лижі, а ввечері — бесіди з учнями місцевої школи, з жителями сіл. В селі Сельга ми виступили з концертом, присвяченим

Карельська зима.

Фотоетюд автора.

виборам до Верховної Ради СРСР.

Наступив час від'їзду, а нам не хотілося розставатися з краєм, який ми встигли полюбити, а головне — з хорошими людьми.

Однак нас чекав Ленінград з його музеями, пам'ятниками та визначними місцями. І ми поїхали.

Надовго запам'ятає ці канікули наша група з 13 чоловік.

Г. ГАРКАВА.

Ми на лижах.

Фото автора.

Спорт

Наші у фіналі

З 11 по 15 лютого в м. Одесі проходили зональні змагання 4-х студентських спортивних ігор УРСР з ручного м'яча.

В змаганнях брали участь вузівські команди міст Одеси, Херсона, Кіровограда.

Спортивну честь нашого міста захищала команда Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова. Дівчата університету, вигравши всі зустрічі із загальним рахунком 17:2, завоювали перше місце і право виступати в фіналі, який відбудеться в квітні в м. Станіславі. Особливо вдало грали студентки I курсу геофаку Т. Цимбаліст і Л. Смирнова.

Серед чоловіків перше місце зайняла команда Одеського інституту інженерів морського флоту.

Г. КУЦУРАЙС

ПОПРАВКА

В 4-му номері «ЗНК» в статті «Допомагати першокурсникам» (2 стор.) в 2—3 рядках треба читати: «...переважна кількість першокурсників одержали задовільні оцінки».

„ЗА НАУКОВІ КАДРИ“

СТОР. 4. 23 ЛЮТОГО 1962 р.

На першій сторінці відомої книги «Астрономічні вечори» Г. Клейна можна прочитати таке: «Недарма в глибокому небозводі зустрічаються погляди людей, недарма в усі часи віра, поривання, почуття і думки людства звертали свої погляди туди, у небесний простір. Тут шукали того, в чому відмовляла їм Земля, багато благородних душ». Мабуть тому поети не менш часто, ніж астрономи, звертались до зірок.

Хоч з того часу, як було видано «Астрономічні вечори», пройшло небагато часу, проте, поетам говорити про поезію зірок очевидно стало значно важче. Можливо, причиною цього є успішні дослідження в галузі астрономії. Навіть деякі поети, які не завжди знайомі з астрономічними роботами, у своїх віршах часто допускають неточності. Так, в одному з останніх номерів журналу «Советская музыка» вміщено вірші К. Ф. Данькевича про космічну ракету, в яких є фраза: «Наша звездочка летит, как метеор». Відомо, що метеори завжди розглядалися як «падаючі зорі». Ще І. О. Бунін писав, що метеор — це «звезда, воспламеняющая твердь». Таким чином наведену фразу К. Ф. Данькевича можна розуміти так: «Наша звездочка летит, как звездочка». Таких прикладів багато...

Однак 100—200 років тому вчені були часто більшими фантастами, ніж поети, поєднуючи в своїх роботах астрономію з музикою та поезією.

«Світова гармонія», «Місляна астрономія», «Астрономічний сон» Кеплера детально викладають вчення про «гармонію сфер», яке розвивалося ще Піфагором. І зараз у думках можна собі уявити нотний стан на зоряному небі, тоді зорі складатимуть ноти гігантського музичного твору.

В часи, коли астрологія розквітала поруч з астрономією, Шекспір висловлювався точніше, ніж деякі астрономи. В «Юлії Цезарі» Кассій говорить:

«Люди иногда являются господами своей судьбы
Ошибки, любезный Брут,
не в наших звездах,
Но в нас самих, в том, что мы
играем роль простых орудий!»

¹ Уривки з творів друкуються в російському перекладі:

Педагогічний стаж—45... хвилин

Учитель: — У цьому реченні, діти, зими немає.

**

Учитель: (за п'ять хвилин до кінця уроку):

— По ідеї повинен бути дзвоник...

**

Учитель: — Шука пишеться з великої букви, тому що це байка.

**

— Коцюбинський, великий радянський письменник, помер в 1913 році.

**

Студентка-практикантка в 4 кл.: — Тихіше, товариші, ви заважаєте один одному.

**

— Що ми відчуваємо, дивлячись на це речення?

— Зараз послухайте усно. Тільки уважно слухайте.

**

Учитель: — Дайте назви установ.

Учень: — Загс.

Учитель: — Молдавський, чого ти так погано себе ведеш?

**

Учитель: — Круки — це такі чорні, які літають і клюють.

**

Методист: — Що значить вигнати Островського (учня) з класу? Це значить кинути його в річку.

**

Учитель: — Діти? Що таке сак?

Учень: Це сачок.
Учитель: — Ні. Сак — це не сачок. Це великий сак, яким треба ловити рибу.

ЗОРІ ТА ПОЕЗІЯ

(Перечитуючи твори класиків зарубіжної літератури)

Говорючи в «Отелло» про бурхливе море, Шекспір згадує зорі: «Кажеться, оно взбросит волны до горящей Медведицы и затушит стражей вечно неподвижного полюса».

Мільтон також часто звертався до небесних світил. В «Загубленому раї» він каже: «Тогда создал он месяц и каждую из звездных громад».

Цікавий уривок з «Чайльд-Гарольда» Байрона:

«О, звезды! рыцари эфира!
У нас у всех желание есть

В сверканьи звезд судьбину
мира,
Народов будущность прочесть.
И хочет мысль необычайно
Взлететь до вашей высоты
Вы неразгаданная тайна!
Вы луч небесной красоты!»

Англійський поет А. Тенісон писав:

«Меркнет блестящий Нарцисс,
А Возничий и Близнецы висят,
как чудные венки,
Над могилой Ориона на
Западе».

Куток астрономів

і поетів

Часто в поезії зустрічався опис комет. Наприклад, в «Гамлеті»:

«На небесах явились в Солнце пятно,
Кометы с огненным хвостом
и падал

Кровавый дождь».

Відступаючи від хронології, можна згадати античних авторів: вони теж писали про небо. Пам'ятаєте, як Гомер описує Венеру:

«Час, когда утро Земле
возвестит светоносец
выходит.

И над морем заря
расстилается розой
златистой...»

Своєрідно описував затемнення Вергілій: «Даже Солнце, оплакивая Рим, лишенный Цезаря, закрыло свой блестящий диск густой тьмой».

Можна було б перелічити багато творів Сірано-де-Бержерака, Сведенборга, Фонтенеля та багатьох інших. Високою поезією звучать для кожного астронома слова Каміла Фламаріона: «Лучезарные Плеяды, я люблю вас, восхитительные звезды, как любит странник свои святыя места!».

Для поетів минулого зоряне небо було недослідженою галуззю, але воно приваблювало поетичні думки і мрії. Можна цілком погодитись з словами великого Гете: «Прекраснейшее счастье для мыслящего человека — это исследовать то, что доступно исследованию, и с благоговением относиться к тому, что недоступно исследованию».

В наш космічний вік прямим дослідженням доступні навіть інші світи. Фантастичні досягнення науки відкривають астрономам можливість для нових досліджень. Однак це зовсім не значить, що сьогодні справа поетів — оспівувати вчорашні досягнення вчених. Поети й тепер повинні бути великими фантастами.

В. СМІРНОВ,
аспірант кафедри астрономії.

КОСМІЧНА КАТАСТРОФА, або „лірик“ сперечається з фізиками

На синьому обрії з'явився вогнистий слід і загубився десь у вірньому небі.

- Зірка впала.
- Не зірка, а метеор.
- Хтось помер.

У цих репліках найбезглуздішим здається твердження про чиюсь смерть — щось від поганських забобонів. Але за якимись незбагненими асоціаціями цей «поганий», сам того не розуміючи, опинився найближче до трагічної істини. Так, хтось помер... Вмерла ціла планета. Ось уже 75 млн. років між Юпітером і Марсом зяє порожнеча. Чому ж загинула ця «безіменна» планета? На це питання відповідають по різному. «Фізики»:

1. Планета розірвалася від зближення з гігантом Юпітером;
2. Розірв стався внаслідок неприродно швидкого обертання.

«Лірик»: Планета розірвалася від атомного вибуху в її надрах. І це зробили розумні, але безвідповідальні істоти, що існували на цій досить старій планеті. Великі «шматки» планети бомбардували нашу Землю і Місяць (подивіться на гігантські цирки!). Це явище викликало появу нових кліматичних умов — почалась нова кайнозойська ера (за даними палеонтології — 70 млн. років тому; отже, між космічною катастрофою і появою нової ери на Землі є зв'язок).

Куди ж поділася маса планети? Вся перетворилася в астероїди і планетний пил? На це питання теж відповідають по-різному. «Лірик» висуває припущення, що більша частина планети, на якій стався вибух, внаслідок прискореного руху вийшла з своєї орбіти, залишивши по собі астероїдний хвіст. Рухаючись по спіралі, вона «нашкодила» своїм «колегам»: «подарувала» Юпітерові 4 супутників, які рухаються в зворотному напрямку до його руху; вона розірвала на дрібні шматочки одного із супутників Сатурна, утворивши з нього славновісне кільце; повалила на бік Уран разом з своїми супутниками. ...Куди ж пішла далі ця планета? Вона знесилена зупинилася на околиці сонячної системи, там, де рік дорівнює 250 земним рокам, де лютує мінус 250 градусів. Це і є... відомий усім Плутон! Це найпідозріліша з усіх планет.

«І коли б завтра ми вирушили на Плутон і виявили, що наші погляди не вірні, ми б і тоді не мали права забувати про величезну і неухильну пильність: планета все одно існувала і все одно загинула. І була вона за геологічним розвитком вдвоє старша за нашу. Метеорити приносили з неї залізо, алмази, воду, вугілля. І хоч не падали з неба ні знищені пароплави, ні пластмасові браслети, ми всеодно маємо вважати, що там колись вирувало життя. Без живих і, мабуть, легковажних істот у неї не було жодних причин для вибуху. Так само, як не було причин чотирьом супутникам Юпітера спрямовувати свій рух назад, а Уранові не було сенсу котитися по своїй орбіті, лежачи на боці. Справа не в наших припущеннях і гіпотезах, а у фактах, якими не слід нехтувати».

Про логіку цих фактів можна сперечатись. Ласкаво просимо на ших астрономів! Стаття письменника Миколи Руденко «Слідами космічної катастрофи» надрукована в журналі «Вітчизна» (1962 р., № 1)

Редактор В. ФАЩЕНКО.